

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

**Jak mówić, żeby dzieci nas
słuchały?**
Od neurobiologii do komunikacji

mgr Magdalena Herman

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Data: 15.12.2025 r.

Organizatorzy

Dzień dobry! :)

---

mherman.psycholog@gmail.com

514 263 175

Dlaczego dzieci nas słuchają, lub też nie...

Dziecko nie słucha NIE dlatego, że nie chce, tylko dlatego, że *nie może* lub ma *ważniejszą potrzebę*.

Ciekawostka:

Gdy w relacji pojawia się stres, ciało migdałowate aktywuje “tryb zagrożenia”, a mózg wyłącza obszary odpowiedzialne za przetwarzanie słów.

Mózg dziecka w pigułce

Trzy piętra mózgu:

1. Mózg gadzi (pień mózgu) - reaguje na zagrożenie, walka, ucieczka, zamrożenie
2. Mózg emocjonalny (układ limbiczny) - poczucie bezpieczeństwa, emocje, relacje
3. Kora przedczołowa (myślenie) - rozumienie poleceń, kontrola impulsów.

Ciekawostka: dzieci do ok. 20–25 roku życia nie mają w pełni dojrzałej kory przedczołowej.

Pułapki komunikacyjne

- moralizowanie („bo tak trzeba”)
  - grożenie („jak nie..., to...”)
    - wykłady
- porównania („inne dzieci...”)
  - zawstydzanie

Co dziecko słyszy? Zamiast: „Posprzątaj pokój” - „Nie jesteś wystarczający” albo „Znowu robisz coś źle”.

Mózg broni się przed zagrożeniem relacji.

Złote zasady ;)

---

1. Bezpieczeństwo
2. Regulacja
3. Granica

- Mózg w stresie nie słucha.
- Relacja otwiera dostęp do myślenia.
- Spokojny dorosły = bezpieczne dziecko.

„Nie pozwolę ci bić. Widzę, że jesteś wściekły. Jestem obok.”

5 uniwersalnych zasad komunikacji

TON WAŻNIEJSZY, NIŻ TREŚĆ

- 70% komunikacji to ton i mowa ciała
- dziecko słyszy emocje zanim usłyszy słowa

5 uniwersalnych zasad komunikacji

JEDNO ZDANIE - JEDEN KOMUNIKAT

- UN dziecka przetwarza ograniczoną liczbę bodźców

Dorośli: 5 - 7 elementów na raz

Dziecko: 1 - 3 elementów na raz

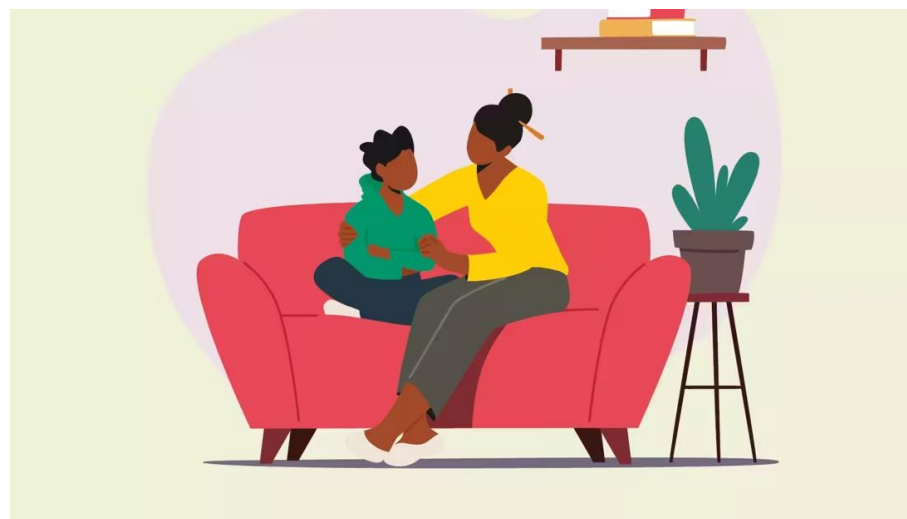

5 uniwersalnych zasad komunikacji

OPIS ZAMIAST NAKAZU

- komunikowanie się w sposób nieautorytarny, opisowy, a nie rozkazujący

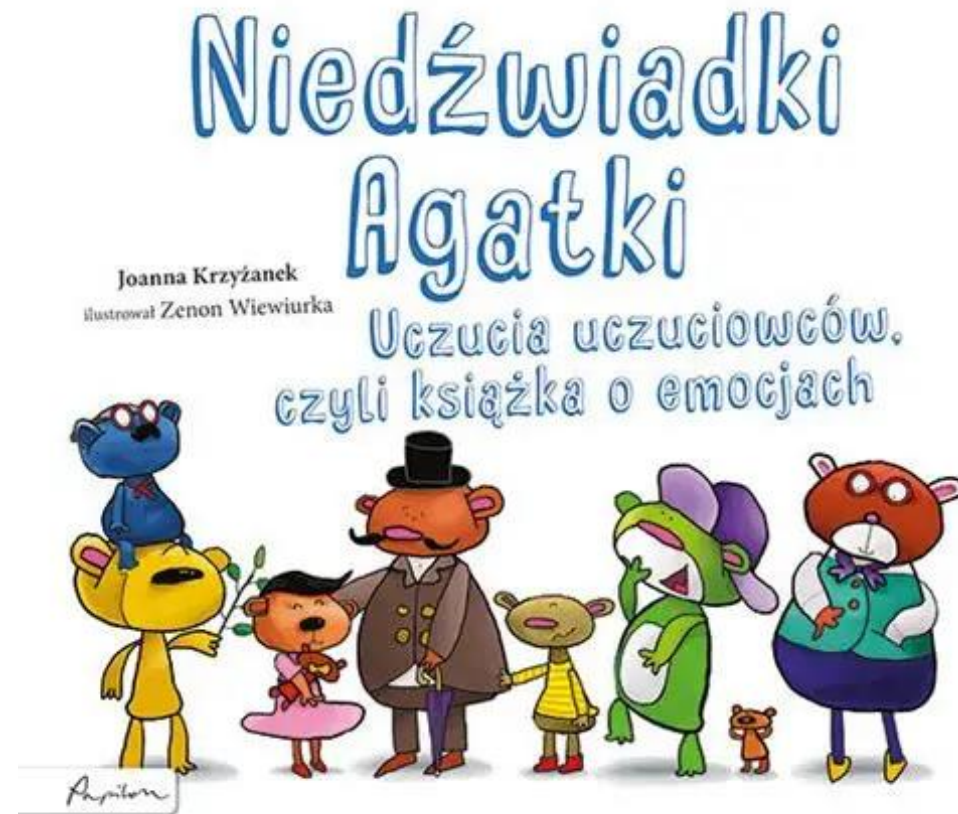
Zamiast: “Posprzątaj natychmiast!” - “Widzę klocki na podłodze, gdzie je schowamy?”

5 uniwersalnych zasad komunikacji

NAZWIJ EMOCJE

Nazywanie emocji obniża aktywację
ciała migdałowatego
o mniej więcej 70%

SPIS TREŚCI

Od Autorki	3	Życzliwość		Wyśmiewanie	
O uczuciowcach, uczuciach i emocjach	4	Misiowe babeczki	58	Misia i marchewki	130
Odcienie uczuć		Nadzieja		Poniżanie	
Słój konfitur	6	Pięć minut	68	Niedźwiadki Agatki	136
Miłość		Optymizm		Poczucie winy	
Stokrotka i owsianka	10	Gałąskowe misie	74	Różowy dzbanek	142
Radość		Szacunek		Porażka	
Wiśniowy śnieg	16	Bagietka i chałka	82	Domowy wciągacz	148
Tęsknota		Troska		Bunt	
Cztery walizki	22	Superbrat	88	Kurze prawa	154
Nieśmiałość		Wyciszenie		Smutek	
Tekturowe niedźwiedzie	28	Bajka o misiu	94	Szmaragdowy miś	160
Strach		Zachwyt		Samotność	
Gigantyczny pajak	34	Tartaletka	100	Niebieska wanna	166
Trema		Zaciekawienie		Misiowe karty	174
Teatr Szczypiorków	40	Domek w domku	106	Misiowy szablon	
Współczucie		Wstręt		(wewnętrzna strona okładki)	
Niebieska ptaszyna	46	Czereśniowa biżuteria	112		
Zazdrość		Złość			
Dwa lustra	52	Niedźwiadek z kulką	118		
		Zniecierpliwienie			
		Sklep z wafelkami	124		

Kiedy pani Joanna kocha:

- uśmiecha się do siebie i do innych

- ma zaróżowione policzki

- patrzy na świat przez kolorowe okulary

- zdrowo się odżywia

- błyszczą jej oczy

- ma dobry humor

- mocno bije jej serce

- ma trudności z koncentracją

- wydaje się jej, że porusza się kilka centymetrów nad ziemią

- pragnie spędzać z kochaną istotą każdą wolną chwilę.

5 uniwersalnych zasad komunikacji

DAJ WYBÓR W GRANICACH

Autonomia = współpraca

Przykład:

“Wolisz najpierw umyć zęby czy włożyć piżamę?”

“Zakładasz dzisiaj spódniczkę czy spodnie?”

Komunikacja na różnych etapach rozwoju

NIEMOWLĘTA 0 - 1 ROK ŻYCIA DZIECKA

WCZESNE DZIECIŃSTWO 1 - 3 ROK ŻYCIA

ŚREDNIE DZIECIŃSTWO 4 - 6 ROK ŻYCIA

Mózg przedszkolaka

- zaczyna rozwijać się logika, jednak emocje nadal dominują,
- myślenie poprzez obrazy i metafory,
- zabawa to główny język dziecka.

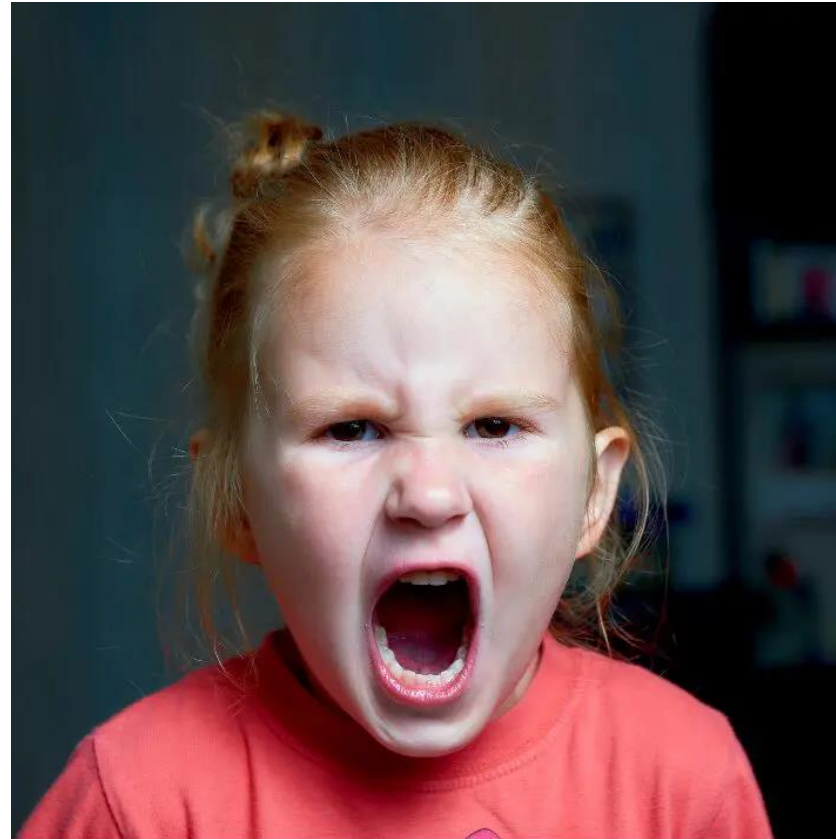
Co działa?

- opowieści,
- zadania zamienione w “misję”,
- proste reguły, stałe rytmy,
- jasne i łagodne granice.

AFERA!

---

1. Zapewnij bezpieczeństwo.
2. PRZECZEKAJ = bądź obok!
3. Regulacja.
4. Rozmowa.

WCZESNA SZKOŁA 7 - 9 ROK ŻYCIA

Rozwój mózgu

- większa zdolność logicznego myślenia,
- wrażliwość na krytykę,
- chimeryczność,
- potrzeba zrozumienia “dlaczego”,
- potrzeba współdecydowania.

Co działa?

- uzasadnianie wyborów,
- angażowanie dziecka w planowanie,
- mówienie o logicznych konsekwencjach,
- “burza mózgów” podczas rozwiązywania problemów.

PÓŻNA SZKOŁA 9 - 12 ROK ŻYCIA

-
- silne porównywanie społeczne,
  - potrzeba kompetencji,
  - coraz bardziej stabilna regulacja,
  - rosnące poczucie samodzielności.

Co działa?

- zachęcanie do samodzielnego rozwiązywania problemów,
- wspieranie poczucia kompetencji,
- chwalenie wysiłku (!!!), nie efektu końcowego.

Wskazówki

---

1. Okaż zainteresowanie.
2. Aktywnie słuchaj.
3. Zadawaj pytania otwarte.
4. Modeluj dobre nawyki komunikacyjne.
5. Buduj bezpieczną przestrzeń do rozmowy.

NASTOLATEK 13 - 18 ROK ŻYCIA

Trzęsienie mózgu ;)

Rozwój mózgu nastolatka to **jeden z najbardziej intensywnych i burzliwych etapów życia**, a jednocześnie klucz do zrozumienia zachowań, które dorosłych często frustrują.

Mózg:

- reorganizuje połączenia nerwowe,
- wzmacnia te, które są używane,
- usuwa te, które są zbędne.

To taki remont generalny!

Ryzyko...

Dlaczego nastolatki ryzykują?

- dopamina (system nagrody) jest hiperaktywna,
- potrzeba nowości i intensywności jest biologiczna,
- obecność rówieśników zwiększa skłonność do ryzyka.

To biologia, a nie brak wychowania ;)

Co pomoże?

- bezpieczna relacja z dorosłym,
- jasne, przewidywalne granice,
  - sen ;)
  - ruch,
- poczucie bycia wysłuchanym
(nawet gdy mamy różnice zdań)

Co nie pomoże?

- ✗ moralizowanie
- ✗ krzyk
- ✗ zawstydzanie
- ✗ porównywanie
- ✗ „jak nie zmadrzejesz, to...”

Mózg nie rozwija się szybciej pod presją.

Jak rozmawiać?

---

1. Zmiana celu rozmowy.
2. Mniej pytań, więcej komentarzy.
3. Brak “poprawiania” emocji.
4. Zatrzymywanie rad (nawet tych dobrych) dla siebie.
5. Brak reagowania natychmiast.
6. Rozmowa obok, a nie naprzeciw.
7. Oddzielnie zachowania od relacji.
8. Pokazanie ludzkiej strony rodzica ;)

“Nie musimy się zgadzać. Chcę cię zrozumieć.”

“Nie musimy się zgadzać, żeby być po tej samej stronie.”

Dlaczego ty zawsze...	Chcę zrozumieć, jak to widzisz.
A nie mówiłem?!	Co było dla ciebie najtrudniejsze?
Jestem tobą zawiedziony.	Nie zgadzam się na to, co się stało.
To nie jest żaden problem.	Widzę, że to dla ciebie ważne.
Jak tak dalej pójdzie, to...	Martwię się, bo mi na tobie zależy.
Uspokój się, wtedy pogadamy.	Widzę, że teraz jest dużo emocji. Możemy wrócić do tego później.
Nie masz racji.	Widzę to inaczej, ale chcę usłyszeć co masz do powiedzenia.
Bo ja tak mówię!	Zasada jest jasna. Możemy pogadać, jak ją ogarnąć.
Koniec dyskusji!	Zatrzymajmy się. Wrócimy do tego, jak emocje opadną.

Emocje...

Jedno zdanie wypowiedziane w emocjach potrafi zamknąć nastolatka na długo. Dlatego koniecznie musimy panować nad swoimi emocjami...

Czego warto NIE mówić:

✗ „Jesteś nieodpowiedzialny.”	✗ „Nie masz nic do gadania.”
✗ „Z tobą zawsze są problemy.”	✗ „To nic takiego.”
✗ „Nie ma się czym przejmować.”	✗ „Przesadzasz.”
✗ „Nic z ciebie nie będzie.”	✗ „Nie poznaję cię.”
✗ „Inni potrafią, a ty nie.”	✗ „Skończysz źle.”
✗ „Rób co chcesz.”	✗ „Mam już dość.”

Wtedy lepiej powiedzieć jedno z tych zdań:

„Jestem bardzo zdenerwowany. Wrócimy do tego później.”

„Potrzebuję chwili, żeby ochłonać.”

„To dla mnie ważne. Pogadamy, gdy emocje opadną.”

Jak mówić?

- Jak do młodego dorosłego.
  - Bez moralizowania.
  - Krótkie komunikaty.
  - Konkret, nie wykład.
  - Rozmowa, nie monolog.
- Jasne granice, ale podlegające negocjacjom co do strategii.

Podsumowanie

Dziecko słucha najlepiej wtedy, kiedy czuje się bezpieczne.

Nie ma “trudnych dzieci”, są tylko dzieci w trudnych emocjach.

Ton jest ważniejszy, niż słowa.

Język musi odpowiadać etapowi rozwoju dziecka.

Relacja jest najskuteczniejszym narzędziem wychowawczym.

POWODZENIA!

